

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 64/00-65

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu dňa 31. januára 2001 prerokoval podnet V. Š., bytom P. č. 66, T. 1, zastúpeného advokátom JUDr. P. H., Š. 13, B., ktorým namietal porušenie svojich práv podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 26 ods. 1, čl. 36, čl. 46 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkami Okresného súdu v Nitre č. k. 17 C 54/97-77 a Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 15/99-128, a takto

r o z h o d o l :

Práva V. Š. podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 36 písm. a) a b) Ústavy Slovenskej republiky konaním a rozhodnutiami Okresného súdu v Nitre a Krajského súdu v Nitre **b o l i p o r u š e n é .**

Vo zvyšnej časti podnetu V. Š. **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo dňa 17. júla 2000 doručené podanie V. Š., bytom P. č. 66 (ďalej len „podnecovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. P. H., ktorým sa domáhal vyslovenia porušenia svojich práv podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 24, čl. 26 ods. 1, čl. 36, čl. 46 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozsudkami Okresného súdu v Nitre č. k. 17 C 54/97-77 a Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 15/99-128.

Navrhovateľ požaduje, aby ústavný súd vo veci samej vydal nasledované rozhodnutie: „Rozsudkom Okresného súdu v Nitre č. k. 17 C 54/97-77 a Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 15/99-128 došlo k porušeniu práva podnecovateľa domáhať sa súdnej a inej právnej ochrany pred nestranným a nezávislým súdom, bol porušený princíp rovnosti účastníkov konania a téza, že všetci ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti a právach, bolo porušené právo na slobodu prejavu a právo na informácie, právo na ochranu pred svojvoľným prepúšťaním zo zamestnania, ktoré sú stanovené v čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 24, čl. 26 ods. 1, čl. 46 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy SR, tým, že všeobecný súd nesprávne zistil skutkový stav a povýšil vnútorný predpis cirkvi (Kódex kanonického práva) nad všeobecne záväzné predpisy Slovenskej republiky, čím porušil princíp zvrchovanosti práva a dostali sa tak do rozporu s ustanovením čl. 11 Ústavy Slovenskej republiky.“

Ústavný súd v súlade s ustanovením § 25 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) podnet podnecovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu dňa 4. októbra 2000 a v časti, v ktorej podnecovateľ namietal

porušenie svojich práv podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 24, čl. 26 ods. 1, čl. 36, čl. 46 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) rozhodnutiami Okresného súdu v Nitre a Krajského súdu v Nitre, ho prijal na ďalšie konanie.

Podnecovateľ nazval svoje podanie ako „Podnet na začatie konania v zmysle čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky“ a domáhal sa ním konštatovania porušenia vymenovaných ústavných práv a zrušenia právoplatného rozhodnutia všeobecného súdu.

Ústavný súd 3. augusta 2000 vyzval právneho zástupcu navrhovateľa, aby upresnil, či podanie je potrebné chápať ako ústavnú sťažnosť podľa čl. 127 ústavy alebo ako podnet podľa čl. 130 ods. 3 ústavy, a aby typu konania prispôbil petit podnetu. Právny zástupca 12. septembra 2000 oznámil ústavnému súdu, že žiada začať konanie o podnete podľa čl. 130 ods. 3 ústavy, a tomu upravil i petit.

Podnecovateľ v pôvodnom podaní označil za odporcu Rímskokatolíckeho biskupstva v Nitre, ktoré bolo odporcom v konaní pred Krajským súdom v Nitre a Okresným súdom v Nitre. Podaním zo dňa 7. septembra 2000, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 12. septembra 2000, označil za ďalších účastníkov konania Krajský súd v Nitre a Okresný súd v Nitre. Navrhovateľ však v upravenom petite namietal porušenie svojich práv rozsudkami Krajského súdu v Nitre a Okresného súdu v Nitre. Ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 128/95 vyslovil: „Ústavný súd Slovenskej republiky zabezpečuje ochranu práv len vtedy, keď iné orgány štátu nespĺnia úlohu štátu vo vzťahu k uplatnenému právu.“ V nadväznosti na tento právny názor ústavného súdu preto treba za účastníkov konania v danej právnej veci pred ústavným súdom považovať iba Okresný súd v Nitre a Krajský súd v Nitre, ktorých rozhodnutiami boli údajne porušené práva navrhovateľa.

Ústavný súd dňa 12. októbra 2000 vyzval navrhovateľa, jeho právneho zástupcu, Krajský súd v Nitre a Okresný súd v Nitre, aby sa vyjadrili k podnetu a ku vhodnosti ústneho pojednávania (§ 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Všetci účastníci konania súhlasili s upustením od ústneho pojednávania ústavného súdu.

Ústavnému súdu bolo 27. novembra 2000 doručené vyjadrenie Krajského súdu v Nitre, ktorý žiadal, aby ústavný súd rozhodol nasledovne:

„1. Právo V. Š. domáhať sa súdnej a inej právnej ochrany pred nestranným a nezávislým súdom, princíp rovnosti účastníkov konania a princíp, že všetci ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti a právach, jeho právo na slobodu prejavu a informácie, právo na ochranu proti svojvoľnému prepúšťaniu zo zamestnania priznané podľa čl. 12 ods. 1, 2 a 4, čl. 24, čl. 26 ods. 1, čl. 36, čl. 46 ods. 1, 2 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky porušené nebolo.

2. Podnet V. Š. v časti porušenie práva podľa čl. 24 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky odmieta.“

Ústavnému súdu bolo dňa 29. novembra 2000 doručené aj vyjadrenie Okresného súdu v Nitre.

Ústavný súd vychádzal z nasledovného skutkového stavu:

Navrhovateľ sa na Okresnom súde v Nitre žalobou podanou dňa 11. marca 1997 domáhal vyplatenia a vyplácania mzdy. Rozsudkom č. k. 17 C 54/97-77 zo dňa 17. augusta 1998 Okresný súd v Nitre jeho žalobu zamietol. Dňa 29. septembra 1998 podal navrhovateľ proti uvedenému rozsudku odvolanie. Krajský súd v Nitre odvolaniu nevyhovel a rozsudkom č. k. 5 Co 15/99-128 potvrdil rozsudok Okresného súdu v Nitre.

Všeobecné súdy uznali, (prinajmenej) pokiaľ ide o vznik, obsah a zánik právneho vzťahu medzi podnecovateľom a Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre, rozhodnutia cirkevných orgánov prijaté podľa cirkevného práva a neskúmali ich zo zorného uhla právneho poriadku Slovenskej republiky. Predbežná otázka platnosti skončenia služobného pomeru podnecovateľa s Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre sa riešila mimo právneho poriadku Slovenskej republiky.

O tom, že Okresný súd v Nitre a Krajský súd v Nitre uprednostnili cirkevné právo pred právnym poriadkom Slovenskej republiky, svedčia aj tieto formulácie z odôvodnení ich rozhodnutí:

Rozhodnutie Okresného súdu v Nitre č. k. 17 C 54/97-77: „ ... súd dospel k záveru, že medzi účastníkmi konania nevznikol pracovný pomer tak, ako ho má na mysli Zákonník práce, a preto tento pomer nemožno ani podľa tohto zákona posudzovať. ... súd prišiel k záveru, že vzťah medzi žalobcom a žalovaným vznikol na základe Kódexu kánonického práva a že žalobcovi z tohto dôvodu by pri splnení podmienok v ňom uvedených mohol vzniknúť nárok na tzv. renumeráciu, obsahom ktorej je aj finančné ohodnotenie jeho pastoračnej činnosti.“

Rozhodnutie Krajského súdu v Nitre č. k. 5 Co 15/99-128: „Platnosť skončenia služobného pomeru navrhovateľa ako duchovného nemožno pre jeho cirkevný charakter (služba Bohu a ľuďom) skúmať v občianskoprávnom súdnom konaní, lebo to môžu posúdiť len príslušné orgány cirkvi, ktoré mu umožnili službu duchovného, teda ho ustanovili do funkcie duchovného, čím sa stal zamestnancom cirkvi. ... Použitie Zákonníka práce je subsidiárne v prípadoch, keď úprava nie je v cirkevnom predpise uskutočnená. Služobný pomer duchovného vzniká dvojstranným prejavom vôle a v zásade má teda podobnú zmluvnú povahu, ako je tomu v pracovnoprávnych vzťahoch. Podobne ako v pracovnoprávnom vzťahu, tak aj v služobnom pomere duchovného k cirkvi je o otázkach vzniku, zmeny a skončenia služobného pomeru rozhodované cirkevnými orgánmi v podobnom postavení, v akom vo vzťahu k zamestnancovi rozhoduje zamestnávateľ. Toto rozhodovanie sa však neuskutočňuje v služobnom pomere duchovného k cirkvi podľa pracovnoprávnych predpisov, ale podľa cirkevných predpisov schválených na to príslušnými orgánmi.“

II.

Ústavný súd už v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 4/94 vyslovil, že „Ústavou SR garantované právo na súdnu ochranu vyplývajúce z čl. 46 Ústavy SR nemožno účelovo chápať tak, že jeho naplnením je len víťazstvo v občianskoprávnom procese“, a tejto tézy sa vo svojich rozhodnutiach trvalo pridrižiava. Ani v tomto prípade ústavný súd nehodnotí správnosť výrokov rozhodnutí všeobecných súdov, ale zaoberá sa iba otázkou, či všeobecné súdy rozhodovali na základe aplikácie noriem tvoriacich súčasť právneho poriadku Slovenskej republiky alebo noriem, ktorých použitie tento právny poriadok zvlášť umožňuje.

Súdy v Slovenskej republike existujú na základe ústavy a zákonov, čiže na základe právneho poriadku Slovenskej republiky, a sú teda povinné rozhodovať na základe aplikácie noriem tohto právneho poriadku alebo noriem, ktorých použitie tento právny poriadok zvlášť umožňuje.

Je vecou všeobecného súdu, ktorú normu z právneho poriadku Slovenskej republiky a z noriem, ktorých použitie tento právny poriadok zvlášť umožňuje, v danom prípade aplikuje a ako ju interpretuje. Je súčasťou práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde (čl. 46 ods. 1 ústavy), aby súd rozhodoval na základe aplikácie právneho poriadku Slovenskej republiky alebo noriem, ktorých použitie tento právny poriadok zvlášť umožňuje.

Článok 24 ods. 3 ústavy poskytuje cirkvám a náboženským spoločnostiam právo vykonávať v ňom vymenované činnosti nezávisle od štátnych orgánov, ale nezbavuje cirkvi a náboženské spoločnosti povinnosti zachovávať pri všetkých svojich činnostiach vrátane činností vymenovaných v čl. 24 ods. 3 ústavy celý právny poriadok Slovenskej republiky. Preto aj tieto činnosti cirkví a náboženských spoločností majú súdy hodnotiť podľa právneho poriadku Slovenskej republiky.

V zmysle § 7 ods. 3 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností (ďalej len „zákon o cirkvách“) cirkevné právo žiadnej cirkvi nie je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, ale je súborom vnútorných predpisov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Podľa ustanovenia § 5 ods. 2 a § 7 ods. 3 zákona o cirkvách cirkvi a náboženské spoločnosti ustanovujú, prekladajú i odvolávajú osoby vykonávajúce duchovenskú činnosť podľa svojich vnútorných predpisov a bez ingerencie štátnych orgánov. Ak sa však duchovenská činnosť vykonáva v rámci právneho vzťahu, tak sa takýto pracovnoprávny, obdobný alebo občianskoprávny vzťah riadi príslušnými predpismi právneho poriadku Slovenskej republiky a vnútorné predpisy cirkví a náboženských spoločností sa uplatnia iba v jeho rámci.

Preto sa na pracovnoprávnu alebo občianskoprávnu stránku výkonu duchovenskej činnosti v plnej miere vzťahuje právny poriadok Slovenskej republiky. Pre toto konanie o podnete a rozhodnutie ústavného súdu nie je dôležité, či medzi navrhovateľom a rímskokatolíckym biskupstvom vznikol pracovnoprávny vzťah alebo iný obdobný právny vzťah.

Podnecovateľ vykonával určitú dobu duchovenskú činnosť za úplatu. Spravoval aj časť cirkevného majetku (napr. faru). Ústavný súd pokladá za preukázané, že medzi podnecovateľom a Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre existovali právne vzťahy, ktoré sú právne upravené slovenským a vo vymedzenom rozsahu aj medzinárodným právom. Podľa ústavného súdu nároky na zaplatenie finančnej čiastky a vyplácanie mzdy, ktoré navrhovateľ uplatňoval pred všeobecnými súdmi, sa spravujú právnym poriadkom Slovenskej republiky. Podnecovateľ vykonával duchovenskú činnosť v rámci právneho vzťahu medzi ním a Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre. Na tento právny vzťah sa plne vzťahuje právny poriadok Slovenskej republiky. Preto všeobecné súdy mali posudzovať všetky stránky právneho vzťahu podnecovateľa a Rímskokatolíckeho biskupstva v Nitre potrebné pre ich rozhodovanie podľa

právneho poriadku Slovenskej republiky. Cirkevné právo malo byť pri ich rozhodovaní súčasťou skutkovej, a nie právnej stránky veci. Podľa povahy tohto právneho vzťahu podnecovateľa s rímskokatolíckym biskupstvom sa tento spravuje príslušnou časťou právneho poriadku Slovenskej republiky.

Všeobecné sudy však akceptovali prednosť kanonického práva, čiže vnútorného predpisu cirkvi pred právnym poriadkom Slovenskej republiky, teda pripustili aplikáciu noriem, ktoré nie sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky.

Podľa čl. 144 ods. 1 ústavy sú sudcovia pri rozhodovaní viazaní iba zákonom, čo treba chápať tak, že nie sú viazaní nielen podzákonnými normami, ale ani normami, ktoré nie sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, a tento ani ich použitie zvlášť neumožňuje, teda nie sú viazaní ani kanonickým právom.

Ústavný súd v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 48/97 vyslovil: „Ustanovenie čl. 2 ods. 2 Ústavy SR sa výslovne vzťahuje na štátne orgány. Implikovane sa týka aj právneho postavenia občanov, ktorým zaručuje, že každý občan má právo na to, aby sa všetky štátne orgány voči nemu správali len spôsobom, ktorý im dovoľuje Ústava SR a ďalšie zákony.“ Keďže ústavu treba vykladať vo vzájomnej súvislosti všetkých jej článkov, tak toto pravidlo platí aj pri výklade čl. 46 ods. 1 ústavy.

Súčasťou základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj to, aby súd rozhodoval o práve toho, kto sa na neho obrátil podľa práva platného v Slovenskej republike alebo podľa noriem, ktorých použitie právny poriadok Slovenskej republiky zvlášť umožňuje.

Všeobecné sudy považovali cirkevné právo za súčasť právnej, a nie skutkovej stránky veci. Rozhodovali na základe aplikácie noriem, ktoré nie sú súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, a právny poriadok Slovenskej republiky ich použitie ani zvlášť neumožňuje, čím porušili právo podnecovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd vo veci sp. zn. I. ÚS 8/96 vyslovil: „Uplatňovanie zákona v súdnom konaní a postup súdu v súlade s platným a účinným zákonom nemožno hodnotiť ako porušovanie základných ľudských práv.“ Ak však súd rozhoduje na základe aplikácie normy, ktorá nie je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky, a tento jej použitie ani zvlášť nepredpokladá, tak tým porušuje právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Rozhodnutie o existencii, skončení a charaktere právneho vzťahu medzi podnecovateľom a Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre predstavuje vo vzťahu k rozhodnutiu o finančných nárokoch podnecovateľa voči Rímskokatolíckemu biskupstvu v Nitre rozhodnutie o predbežnej otázke. Predbežnou je taká otázka, o ktorej by bolo možné rozhodnúť v samostatnom konaní, v ktorom by sa samozrejme aplikoval právny poriadok Slovenskej republiky. V uvedenej súvislosti ústavný súd konštatuje, že aj keď sa o otázke rozhoduje ako o otázke predbežnej, súdy boli povinné aplikovať právny poriadok Slovenskej republiky alebo normy, ktorých použitie právny poriadok Slovenskej republiky zvlášť umožňuje. Pri svojom rozhodovaní súd môže podľa § 135 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) vychádzať z rozhodnutia iného orgánu, iba ak ide o orgán verejnej moci aplikujúci pri svojom rozhodovaní právny poriadok Slovenskej republiky alebo keď právny poriadok Slovenskej republiky alebo medzinárodná zmluva umožňujú vychádzať z rozhodnutia iného orgánu alebo použiť inú normu. Cirkevné orgány nie sú orgánmi verejnej moci a vo svojich rozhodnutiach aplikujú aj iné normy okrem právneho poriadku Slovenskej republiky.

Cirkevné orgány rozhodujúce o právnych vzťahoch podnecovateľa s Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre nie sú orgánmi verejnej moci a pri svojom rozhodovaní aplikovali cirkevné právo (a nie právny poriadok Slovenskej republiky). Preto ich rozhodnutie nemali Okresný súd v Nitre a Krajský súd v Nitre akceptovať ako rozhodovanie o predbežnej otázke iným orgánom podľa § 135 ods. 2 OSP. Akceptáciou rozhodnutí cirkevných orgánov týkajúcich sa právneho vzťahu

podnecovateľa s Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre ako rozhodnutí, z ktorých Okresný súd v Nitre a Krajský súd v Nitre vychádzali podľa § 135 ods. 2 OSP tieto sudy porušili práva podnecovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Právo navrhovateľa podľa čl. 46 ods. 2 ústavy nebolo porušené, lebo jeho vec sa týkala základných práv a slobôd a rozhodovali o nej všeobecné sudy a hlavne cirkevné orgány nie sú orgánmi verejnej správy.

V nadväznosti na otázku Okresného súdu v Nitre o dopade kňazstva navrhovateľa na jeho právne postavenie ústavný súd uvádza, že podľa čl. 12 ods. 1 ústavy sa základných práv nemožno účinne vzdať. Právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 je základným právom, a preto sa ho nemožno účinne vzdať. Súdnej ochrany svojich práv sa môže domáhať i ten, kto sa jej v minulosti akokoľvek vzdal a pri súdnom rozhodovaní o jeho právach sa majú aplikovať rovnaké normy ako u iných občanov. Preto je pre rozhodovanie ústavného súdu irelevantné, či sa podnecovateľ v minulosti vzdal uplatňovania niektorých svojich práv súdnou cestou.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy je zakázaným diskriminačným dôvodom aj iné postavenie. Skutočnosť, či niekto je alebo nie duchovným ktorejkoľvek cirkvi, je jeho iným postavením. Preto ho z tohto dôvodu nemožno zvýhodňovať ani znevýhodňovať. Duchovný cirkvi má rovnako ako ktorákoľvek iná fyzická osoba podľa čl. 46 ods. 1 ústavy právo, aby o jeho právnom spore s cirkvou rozhodol všeobecný súd podľa právneho poriadku Slovenskej republiky alebo podľa noriem, ktorých aplikáciu právny poriadok Slovenskej republiky predpokladá.

Porušenie práva podnecovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy súvisí s jeho postavením kňaza rímskokatolíckej cirkvi, v dôsledku ktorého bol diskriminovaný voči ostatným občanom pri súdnom uplatňovaní svojich práv. Preto došlo k porušeniu jeho práva podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a 2 zakotvujúcich rovnosť v právach a zákaz diskriminácie.

Všeobecné súdy nespôsobili podnecovateľovi ujmu na právach preto, lebo uplatňoval svoje základné práva a slobody. Predmetom konania pred ústavným súdom nebolo konanie cirkevných orgánov. Ústavný súd teda neskúmal, či podnecovateľ ich konaním utrpel ujmu na právach v dôsledku uplatňovania svojich základných práv a slobôd. Ústavný súd teda nezistil porušenie práva podnecovateľa podľa čl. 12 ods. 4 ústavy.

Medzi konaním Okresného súdu v Nitre a Krajského súdu v Nitre a slobodou prejavu s právom na informácie nie je príčinná súvislosť. Preto nedošlo k porušeniu práva podnecovateľa podľa čl. 26 ods. 1 ústavy.

Podnecovateľ pred všeobecnými súdmi uplatňoval mzdové nároky zo svojho údajného pracovnoprávneho vzťahu s Rímskokatolíckym biskupstvom v Nitre. Úprava mzdových otázok v Zákonníku práce predstavuje čl. 51 ústavy požadovanú konkretizáciu práv podľa čl. 36 písm. a) a b) ústavy. Porušenie práv podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy v konaní, kde sa rozhodovalo o právach podľa čl. 36 písm. a) a b) ústavy, znamená aj porušenie práv podľa čl. 36 písm. a) a b) ústavy.

Ústavný súd nezistil porušenie rovnosti účastníkov v konaní pred Okresným súdom v Nitre a Krajským súdom v Nitre, a preto nezistil ani porušenie práva podnecovateľov podľa čl. 47 ods. 3 ústavy.

Preto ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.